

Tarsolyom

2024. február 29.

Margitfalvy György magánkiadása

„hol érdemes polgára lehetsz az emberiségnek,
a küzdelemért tisztelik egymást a társak,
az igazság kinyílik, mint a népmesék virága,
a közmondások kútjából csobog a beszéd,
népdalok fényes madara a lélek.”

Váci Mihály: Kell lenni valahol egy őshazának (részlet)

Tartalomjegyzék

Szentírási szövegek megzenésítése 1.rész.....	3
Józsa Attila könyvbemutató.....	8
Két Józsa Attila vers.....	12
Szentírási szövegek megzenésítése 2.rész.....	13
A 2Tm2,3 együttes.....	19

Első borítóképen

Kodály: Psalmus Hungaricus
Szemők Zsuzsa alkotása Kecskeméten szemből

Hátsó borítóképen

Ugyanez ez a szobor hátulról
(mindkettő Margitfalvy György fotója)

Szentírási szövegek megzenésítése 1.rész

A zsoltárok

A Zsoltárok könyve a legrégebben megzenésített része a Szentírásnak. A zsoltár a közösség imádsága, zenei kísérettel előadott dal, énekelt vers. Az ószövetségi Zsoltárok könyve 150 vallásos ének gyűjteménye. A zsoltár szó a görög pszalmosz, a pszalló húrokat pengetni igéből származik. A hangszer neve pszaltérion, ebből ered a legtöbb európai nyelv zsoltár elnevezése.

Műfajuk szerint találunk köztük himnuszokat, egyéni és kollektív könyörgéseket, hálaadásokat, valamint ezek keverékét, néhol átkokat is. Közös mindegyikben, hogy a nehézségek és szorongatások ellenére, az Isten iránti bizalom, a hálaadás és az öröm cseng ki belőlük.

„A két út” című 1.zsoltár nem véletlenül az első. Figyelmeztető életút jelzőtábla, ami arról beszél, nem mindegy hogy döntünk, merre visz az életünk. *„Boldog ember, aki nem indul a gonoszok tanácsa nyomán, aki nem jár a bűnösök útján és nem vegyül a csúfot űzők közé. Aki örömét leli Isten törvényében, s parancsairól elmélkedik nappal és éjjel. Olyan, mint a víz partjára ültetett fa, amely kellő időben gyümölcsöt terem, és levelei nem hervadnak. Siker koronázza minden tettét. Nem így a gonoszok, egyáltalán nem. Pelyvához hasonlók, amelyeket elsodor a szél a földről. A bűnösök nem állnak meg az ítéletkor, sem a gonoszok az igazak közösségében. Isten ugyanis őrzi az igazak útját, de a gonoszok útja pusztulásba visz.”*

A Zsoltárok Könyve több évszázad költői termése. Vannak köztük a Kr.e. 1000 körül élt Dávid királynak tulajdonított zsoltárok, és a biztosan Kr.e. 486, a babiloni fogság után keletkezett zsoltárok, mint a 126., A hazatérők éneke (*„Amikor az Úr hazavezette Sion foglyait, úgy tűnt, hogy álmodtuk az egészset...”*), és a 137. A száműzöttek éneke (*„Bábel folyói mentén ültünk és sírtunk: a Sionra emlékeztünk...”*). A zsoltárok eredeti dallama ismeretlen. A kíséretükhöz használt hangszerekről maguk a zsoltárok vallanak. Így a 150., Záró dicsőítés, (*„(Alleluja!) Dicsérjétek az Urat szentélyében, dicsérjétek égi erődítményében! Dicsérjétek hatalmas tetteiért, dicsérjétek nagyságának teljességéért! Dicsérjétek trombitaszóval, dicsérjétek citerával és hárfával! Dicsérjétek dobbal és tánccal, dicsérjétek fuvalával és gitárral! Dicsérjétek zengő cimbalommal, dicsérjétek bűgő cimbalom hangjával! Minden élő dicsérje az Urat! Alleluja!”*) és a 33.,

A Gondviselés dicsérete („*Ujjongjatok az Úrban, igazak, a hívőkhöz illik a dicséret! Dicsőítsétek az Urat citerával, tízhúrú hárfán zengjétek fölségét!...*”).

A héber Biblia számozása, eltér a görög Biblia és a latin Vulgáta által alkalmazottól. A héber rendszer összevonja a 9.-et és 10.-et, a 42.-et és 43.-at, a 114.-et és 115.-et, viszont kettőt csinál a 116.-ból és 147.-ből. A protestánsok zoltárszámozása a II.századi héber számozást követi. A XX.századig a katolikusoké az V.századi görög-latin zoltárszámozást követte, ezek a számozások ma már megegyeznek.

A kétféle rendszer Liszt Ferenc megzenésítéseinél lehet nagyon zavaró, mert ő megzenésített német nyelvű protestáns és a latin nyelvű katolikus zoltár szövegváltozatokat is, ezért a számjelzésüknél figyelniük kell a kor szokásrendjére. Német nyelvű a három változatban is elkészült 13. zoltár (Herr, wie lange willst du meiner so gar vergessen), a két-két változattal bíró 23. (Mein Gott, der ist mein Hirt), és a 137. (An der Wassern zu Babylon). Latin nyelvű a 18. (Coeli enarrant gloriam Dei), a 73. (Mihi autem adhaerere), a 116. (Laudate Dominum), a 125.(Qui seminant in lacrimis) és a 129. (De profundis). A Szent Efrém Férfikar produkciójánál még ennél is jobban kell figyelniük a sorszámokra. A keleti keresztény hagyomány (görög rendszer) szerint értendő a műsorukon szereplő 50., ill. 127., viszont a 23. (Mizmor le David), régi héber dallamra szerzett héberül énekelt feldolgozás a héber szerinti 23., és még Lisztnek férfikarra írt zoltárait is éneklük.

A zoltárok versek, de nem rímelnek, még az időmértékes verselés sem fedezhető fel bennük. Költői eszközként főként a párhuzamosság jellemzi ezeket. Vegyük példaként a 176 soros, A törvény dicsérete című 119. zoltár 97.-100. sorait: „*Mennyire szeretem törvényedet, egész nap szemem előtt lebeg. Parancsod bölcsebbé tesz ellenségemnél, és mindig velem jár. Okosabb lettem, mint összes tanítóm, mert arról elmélkedem, amire te oktatsz. Több értelmet kaptam, mint az aggastyánok, mert azt követem, amit te előírsz.*” Négyszer szól más-más formában a törvényről, hogy mit kapott ezáltal, és közben négyszer arról, hogy mindez milyen hatást vált ki a szerzőből, hogy cselekszik. A 119.-ben a törvény jelzésére rokonértelmű szavakat, illetve kifejezést is használ: amit elrendeltél, útmutatás, tanítás, utasításod, parancs, végzés, rendelkezés, szavad, döntés. A példaként hozott a leghosszabb zoltár, de van köztük négysoros, a 123., háromsoros, a 131., sőt mindössze kétsoros is, a 117.

A 119.zoltárnál a Károli Gáspár-féle nyomtatott Szent Bibliában a zoltár címe: Isten igéjének dicsősége mellett ez olvasható: (*Arany*

ábécének is neveztetik, mivel a héberben versei nyolczanként egyforma betűvel kezdődnek ábécérendben). A Szent István Társulat fordításában a 176 sor 22-szer 8 soros tagoltságban olvasható, minden egyes ilyen nyolcas elején a 22 betűs héber abc egyik betűjének neve látható sorban egymás után első nyolcastól Alef (א) az utolsó nyolcas Tavi (ת) alcíméig. A 119. betűrendes akrosztichon vers. Az akrosztichon (névrejtés) görög eredetű szó. Olyan költemény, melyben a sorok kezdőbetűit összeolvasva valamilyen üzenetet kapunk. A 119.zsoltár héber eredetijében minden ilyen nyolcsoros a strófa az alcímében szereplő betűvel kezdődik. Ez az ókori költészet bravúrja. Nulla, még-a-betüketsem-ismerem héber nyelvtudással kipróbáltam a www.biblegateway.com/versions oldalt, és nem kis sikerélmény ért. Az eredmény itt látható.

119 אֲשֶׁרִי תְּמִיּוּדָרְךָ הֶהֱלֵכִים בְּתוֹרַת יְהוָה:

2 אֲשֶׁרִי נִצְרִי עֲדֹתָיו בְּכָל־לֵב יִדְרָשׁוּהוּ:

3 אֲף־לֹא־פָעַלְוּ עוֹלָה בְּדַרְכָיו הֵלְכוּ:

4 אֲתָה צִיְתָה פִקְדוֹיךָ לְשֹׁמֵר מֵאֵד:

5 אֲחֵלִי יִכְנֹוּ דַרְכֵי לְשֹׁמֵר חֲקֵיךָ:

6 אֵז לֹא־אֲבוֹשׁ בְּהֵבִיטִי אֶל־כָּל־מִצְוֹתֶיךָ:

7 אֲוִדְךָ בְּיִשָׁר לִכְבֹּב בְּלִמְדֵי מִשְׁפָּטֶי צִדְקֶךָ:

8 אֶת־חֲקֵיךָ אֲשֹׁמֵר אֶל־תַּעֲזָבֵנִי עַד־מֵאֵד:

Az Alef, א strófa mind a 8 sora a héber abc első betűjével kezdődik. A második Bet versszak mindegyik sora az abc második, ב betűjével, a harmadik, Ghimel nyolcsoros valamennyi sora pedig a harmadik, ג betűjével kezdődik, és ez így megy tovább egészen az abc végéig. Ez persze más nyelvre lefordíthatatlan.

Kodály Psalmus Hungaricusának szövege is egy példája a névrejtésnek. Kecskeméti Vég Mihály az 55. zsoltár fordításába tette be saját nevének betűit (MICHAE) a versszakok elejére: „Mikoron Dávid... Istenem, uram... Csak sívok, rívok... Hogyha énnékem...Akarok inkább... Éjjel és nappal...”

A Dávid királynak tulajdonított zsoltárok közül a legismertebb a 23. zsoltár. Számtalan formában megzenésítették, a kezdő sorait sokan ismerik. Zsolt23,1 *„Az Úr az én pásztorom, nem szűkölködöm. Fűves legelőkön terelget, csendes vizekhez vezet engem.”*

Az Újszövetség könyveiben többször is történik hivatkozás egyes zsoltárokra, amelyek beteljesedtek Jézus Krisztus életében. Ezek közül a legfontosabb a Zsolt22,2a: *„Én Istenem, miért hagytál el,”* (lásd Mt27,46 és Mk13,34) és a Zsolt22,17-19: *„Kutyák falkája ólálkodik körülöttem, s gonosztevőknek serege zár körül. Kezemet és lábamat összekötözték, és a halál porába fektettek. Megszámlálhatom minden csontomat; ők néznek és bámulnak, elosztják maguk közt ruhámat, köntösömrre pedig sorsot vetnek.”*

A zsoltárok különösen kedves énekei a kálvini egyházaknak. Ezek az un. Genfi zsoltárokból keletkeztek. Szövegeik francia nyelvre fordítása és versbe szedése Clément Marot műve, zenéjüket Claude Goudimel szerezte. Az 1562. évi komplett kiadás 124 dallamot tartalmazott, így néhány dallam több zsoltárhoz is kötődött. Ebből lett német, holland, angol, cseh és lengyel fordítás. Magyarra németből Szenci Molnár Albert (1574–1634) fordította.

A zsoltároknak a Biblia fordításokon kívül számtalan parafrázisa született. Messze a legismertebb ezek között Luther Mártonnak a 46.-ra írt *„Ein feste Burg ist unser Gott”* („Erős vár a mi Istenünk”) című himnusza. A 46.-ra József Attila is írt egy változatot, az evangélikusok énekes könyvében a 256. alatt jegyeztetik, melynek kezdősora: *„Erős vár a mi Istenünk, Kemény vasunk és vértünk.”* József Attila „Erős vára” több helyen is rímel.

Luthernek a címet az eredeti zsoltár refrénszerű 2., 4., 8., és 12. sorai ihlették. Érdekes, hogy a katolikus fordítás adott sorai jobban emlékeztetnek a Luther-i címre, mint a protestáns fordítás. A Szent István Társulat fordításának sorai: *„²Isten a menedékünk és az erőnk, nagyszerű támaszunk a szorongatásban.”*, *”⁴ha vizei zúgnak, tajtékoznak is, és viharától megrendülnek a hegyek. [Velünk a Seregek Ura, Jákob Istene a mentsvárunk!]*”, *”⁸Velünk a Seregek Ura, Jákob Istene a mentsvárunk!”*, *”¹²Velünk a Seregek Ura, Jákob Istene a mentsvárunk!”*. A Károli Gáspár fordítás ezeknek megfelelő sorai: *„²Isten a mi oltalmunk és erősségünk! igen bizonyos segítség a nyomorúságban.”*, *„⁴Zúghatnak, tajtékozhatnak hullámai; hegyek rendülhetnek meg háborgásától. Szela.”*, *„⁸A Seregek Ura velünk van, Jákob Istene a mi várunk. Szela.”*, *„¹²A Seregek Ura velünk van, Jákob Istene a mi várunk! Szela.”*

A „szela” a zsoltárokból hetvenegyszer előforduló héber szó. Valószínűleg az énekeseknek vagy a jelenlévőknek szóló utasítás lehetett: „leborulni”, esetleg „szünet”. A modern katolikus fordítások kihagyják ezt, de a francia fordításban a „Pause” (szünet) szó olvasható. Ezzel a szóval fejezem be írásomat, de nem kívántatik meg „leborulni”, csupán jelzem, a „Szentírási szövegek megzenésítése” című írásomat rövid szünet után folytatom.

Szela.

Margitfalvy György

Székelyderzsi unitárius templom

A felvételt egy lengyel barátom, Jaroslaw Posmyk készítette, aki 2023-ban erdélyi körútján felkereste Báthory István erdélyi fejedelem, lengyel király erdélyi emlékeit, és elzarándokolt a Csíksomlyói nyereghez a pünkösdi ünnepi szentmisére

Józsa Attila könyvbemutató

Az S4 beharangozója 2023. október 21-re:

A második esély. Egy szívátültetés regénye (2019) – Gyermeklánccfü. 77 mese Hetedhétországból (2022) – **Józsa Attila** erdélyi költő, író, műfordító kőteteit bemutatja Horváth Zoltán György, a Romanika kiadó vezetője, Podmaniczky-díjas műegyetemi oktató és Józsa Zsuzsanna, a Háromszék napilap szerkesztője, a szerző felesége. Ferenczy Lilla és Réka népdalokat énekelnek, a házigazda Schön György, aki elénekli a szerző egyik megzenésített versét. Józsa Attila Brassóban született 1962-ben. Unitárius vallású, két felnőtt gyermek édesapja, Szentegyházán él. Tízéves kora óta ír. A Cenk-könyvek sorozatban 2007-ben jelent meg a Változatok a Sors-szimfóniára című válogatott verseskötete, több magyar és román antológia publikálta magyar, illetve román nyelven írt verseit. Sepsiszentgyörgyön 2004-ben megalakította a Parnasszus Irodalmi Kört, amelyet azóta is működtet. Sok román és magyar költőt fordított: Darie Magheru négyfalusi román költő, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Mircea Dinescu, Ștefan Augustin Doinaș és mások verseit. Lefordította Eminescunak a Luceafărul (Az Esthajnalcsillag) című hosszú poémáját. A magyar költők közül: Ady, Petőfi, Pilinszky, Dsida Jenő, Sinka István, Áprily Lajos verseit fordította románra. Több irodalmi műfajban alkot. Új regénye, a Tisztítóűz várja a kiadást.

Régóta ismerlek, egykor leveztünk is egymással, csak most tudtam meg, mert deklaráltad, hogy unitárius vagy. A Háló katolikus indíttatású ökumenikus mozgalom, nem kérdezzük soha senkinek a felekezeti hovatartozását, így nem csoda, hogy ez csak most derül ki. Hogyan ért el hozzád, unitáriushoz a Háló?

2001-2002 tájékán ismertem meg a Hálót feleségem révén. Akkor Brassóban laktunk, és a Háló vezetői megkerestek, bemutatták a mozgalmat és megkérdezték, hogy nem szeretnénk-e bogozók (hálós szervezők) lenni? A feleségem elvállalta, én tartózkodtam. Majd 2006-ban elutaztunk Komáromba, és az egy gyönyörű találkozás volt. Először nem akartam elmenni, mert nem tudtam, hogy milyen viselkedésre fognak engem kötelezni, ki tudja, milyen szertartásokon kell részt venni, amit nem fogok majd szeretni. Végül is egy csodálatos, kellemes meglepetés ért. Nagyon-nagyon meghitt és mély Kárpát-medencei találkozó volt. A középiskola nagytermében találkoztunk. Akkor ismertem meg a Kicsi Hang együttest, megszerettem a zenéjüket. A Hálót pedig azért szerettem meg, mert közvetlen, meleg szívű emberekkel beszélgethettem, ismerkedhettem, találkozhattam. Önmagam lehettem, nem kellett álarcokat viselni. Erényeimmel és hibáimmal együtt fogadtak el, és ez jó érzés volt, mert a társadalom más berkeiben ezt nem tapasztalhatom.

A találkozó Komáromban volt, de ennek a híre, hogy jutott el hozzád Erdélybe?

A Háló hírlevelein keresztül, amiket Zsuzsa, a feleségem kapott. Kiimádkozta, hogy a Hálóba és a Házás Hétvégébe is unitáriusként beleszöppenjek. Ő katolikus.

Kérlek, beszélj az otthoni unitárius közösségről, és ha már itt vagy Pesten, kérdezem, van-e magyarországi unitárius kapcsolatod?

Magyarországi unitárius kapcsolatom nincsen, az unitárius közösségem a sepsiszentgyörgyi unitárius egyházközség, ahová időm és lehetőségem függvényében eljárok. Ez az a közösség, amit nagyon szeretek. Két nagyon ügyes lelkészünk, lelkészelnők van, szépen prédikálnak, és én nagyon jól érzem magam, mert ebbe a vallásba születtem, ebben nevelkedtem. Szoktunk zarándoklatokra is menni. Novemberben van a Dávid Ferenc zarándoklat, mert nemcsak a katolikusok zarándokolnak, hanem az unitáriusok is, a dévai várhoz, Dávid Ferenc sírjához, ő volt az első unitárius.

A beharangozásodban 6 magyar és 6 román költőt említettél, akit fordítasz.

Ez parányi töredéke a fordításaimnak, mert csak pár név volt felsorolva. Nagyon sokat fordítok románból is magyarra, és magyarból is románra. Több, mint ezer fordításom van.

Elképesztő.

Sose fordítok olyan valakit, akinek nem tetszenek a költeményei, csak olyat, akinek tetszenek. A két legnagyobb méretű verstömböt emelem ki fordításaimból: egy magyar és egy román költő nevét mondom itt, Ady Endre és Lucian Blaga. Mind a kettőtől száz-száz verset ültettem át románra, illetve magyarra.. Nem tudom felsorolni minden költőt, akiktől fordítottam, de a klasszikus román költőktől a modern kortárs költőig sokat fordítottam.

Ki a kedvenced a román költők közül?

Nichita Stănescu az első számú kedvencem. Egy fordított versét elmondanám románul és magyarul is, az (Evocare (Felidézés) című versét már szavalja is kívülről egymás után, először eredetiben, majd magyarul).

Mondanál valamit az életéről?

Sajnos alkoholista volt. De a legnagyobb román költőnek tartom, akinek a verseit nagyítóval kell nézni és úgy olvasni, másképp az ember nem érti meg. Hihetetlen mélység van bennük. 1983-ban halt meg. A legismertebb román költő Mihai Eminescu. Az egyik kis versét 18 éves koromban fordítottam. Címe: Race paserele (Álmosodó kismadárkák). (Ezt is elmondja fejből magyarul).

Milyen fordításaid román fogadtatása?

Nem igazán ismerik az emberek. Két műfordításomat, egy Eugen Jebeleanu- és egy Darie Magheru-fordítást közölt egy brassói és egy román lap, de azonkívül a széles közönség nem ismeri. Egyelőre ez még asztalfióknak van. Nem szeretném, hogy úgy maradjon. Úgy érzem, hogy ezek a fordítások hídát képeznek két kultúra között, jó, ha megismerik őket az olvasók. Szeretnék majd egy önálló műfordításkötettel is bemutatkozni. Ezret meghaladja fordításaim száma, tudnék belőlük válogatni bőven, jó kötetet. Pénz, marketing kell hozzá.

Mi a polgári foglalkozásod?

Boldog nyugdíjas vagyok. Hatszor felvételiztem a brassói Unirea Líceum elvégzése után egyetemre, sajnos sikertelenül. Nyugdíjas koromig volt pár munkahelyem. Először traktorgyári munkás voltam, aztán gázszerelő, a gázos szakmában dolgoztam 30 évet, aztán voltam biztonsági őr, villanyvállalatnál is dolgoztam, és voltam végül benzinkutas, 2 évig.

Schön Gyuri belenézett az éppen kezébe került Gyermeklánctű kötetedbe, és már jött neki az ihlet.

Igen, a szonett, az Utazás Meseországba. Sok szonettet írtam. Nehéz műfaj, mert a szonett nagyon kötött műfaj. Azt kell tudni róla, hogy kötelező módon 14 sorból kell állnia, és minden sornak 11 szótagból kell állnia, páros rímen keresztül, nehéz megírni.

Margitfalvy György fotója

Nem emlékszem, hogy valaha is olvastam, vagy hallottam volna gyerekversszonettet. Mit szóltál versed megzenésítéséhez?

Tetszett. Hátha Gyuri majd többet is megzenésít. Merész vállalkozás megzenésíteni bármilyen verset, nem egyszerű. Életemben találtam ki különböző nagyon egyszerű dalokat így fejben. Nekem nincsen zenei hallásom, úgyhogy verseimet én nem zenésítettem meg. Egy-két versre komponáltam így a fejemben, de nem vagyok szakmabeli.

Minden felekezetnek megvan a saját köszönési formája. Hogy köszönnek az unitáriusok?

Isten áldásával.

Köszönöm, legyen ez a végszó.

☪

A gyermekeknek szóló könyvet Attila felesége, Zsuzsa mutatta be, és kérdezte a hallgatóságot, kinek mi a kedvenc meséje. Zsuzsa többek között ezeket mondta a kötetről: „A Gyermeklánctű 50 év gyerekverseit, mesés prózáját tartalmazza. A kötet címét az egyik legszebb magyar szónak tartom. A gyermeklánctűnek sok jelentése van, gyógynövény is, igen jó a vese és epebántalmakra. Erdélyben gyermeklánctűből készítenek a lányoknak kis fonatot, megkoronázzák azzal a fejüket. Pitypangnak is hívják. Sokszor játszanak úgy gyerekek, hogy leszakítanak egy pitypangot és megfűjják azt. Sepsiszéki Nagy Balázs néprajzkutató összegyűjtötte a gyermeklánctű más neveit, iszonyú sok neve van. Nagy Balázs lánya, Ilka Uzonka illusztrálta a könyvet 15 éves korában. Tehetséges lány. Felismertem a tehetségét és felkértem, hogy tervezze meg a borítót. Ő ezt nagy örömmel elvállalta, ezt úgy akarta elkészíteni, hogy aki csak ránéz, annak örömmel és szeretettel teljen meg a szíve. Azt hiszem, ez sikerült. Sok mese fűződik az én szentegyházi otthonomhoz, a szüleim nem kevés állatot tartottak, mindegyiknek neve volt.”

Margitfalvy György

*A Szent László legendárium freskói a székelyszerzi unitárius templom falán
(fotó Jaroslaw Posmyk)*

Két Józsa Attila vers

Utazás Meseországba / Szonett

Az állomásra fehér vonat fut be,
cukorsüveg van a mozdony tetején,
belesípol a nyári verőfénybe
Meseországba vele utazok én -

az elvarázssolt erdőt veszem észre,
tűzet okádó sárkányokat látok,
a vonat fékez nagy hirtelen végre,
befogadnak a teremtett világok -

a vén boszorkány seprűnyélen táncol,
és bagoly huhog a sötét fák között,
egy királylány vár hercegére, ahol

a sötét erdőbe csillag költözött
- szárnyas paripán vágatok utána
mielőtt egyszer még más is rátalálna...

Téli mese

(Fiamnak)

Surran a róka,
csoszog a fóka
táncol a szélben
fenn a boróka,

mormog a medve
morcos a kedve,
csordul szemének
bánatos nedve.

Leszáll a hóra
befagyott tóra
fekete holló
épp virradóra

én is ott jártam,
tollát megláttam,
nyomát követve
hazataláltam.

(2000)

Szentírási szövegek megzenésítése 2.rész

A könnyűzene nyelvén

Írásomban arra teszek kísérletet, hogy a legjobb alkotásokat figyelembe véve, röviden áttekintsem azokat a könnyűzenei alkotásokat, amelyekben az énekelt szöveg a Biblia néhány sorával egyezik meg. Az zeneirodalom ilyen jellegű komolyzenei műveinek számba vétele az óriási számuk miatt lehetetlen feladat. Csupán a magyar szerzők munkáinak összeírása is hatalmas munka. A téma iránt érdeklődőknek Arany János (1955-) karnagynak, a Psalterium Hungaricum Vegyeskar alapítója az „Ószövetségi témák és textusok a 20. század magyar egyházi zenéjében” című kitűnő munkáját ajánlom:

http://epa.nif.hu/03900/03996/00004/pdf/EPA03996_acta_2018_11_291-307.pdf

A megzenésített szöveggel kapcsolatban teszek némi engedményt. A Biblia szellemének nem ellentmondó sor betoldása, elhagyása, vagy megváltoztatása nem kizáró ok. Az angol nyelvű előadóknál az angol nyelvterületen legelterjedtebb King James-féle verzió az énekelt szöveg, ha más, azt külön jelzem.

Az amerikai Billboard magazin százas slágerlistájára került dalok közül a legrégebben írt dal szövege kb. 3000 évvel ezelőtt íródott, amely 1965. december 4-én került a lista első helyére. Ez volt a dél-kaliforniai Byrds együttes „Turn! Turn! Turn!” (Fordulj! Fordulj! Fordulj!) címmel jegyzet lemeze. Bár a címből nem derül ki, a dal szövege lényegében a Prédikátorok könyve harmadik fejezetének első nyolc sora. A dal zenéjét pár évvel korábban Pete Seeger (1919-2014) szerezte, de a nagy sikert a Byrds rockosított feldolgozása érte el. A Byrds „Turn! Turn! Turn!”-je az amerikai rock tucatnál is több kitűnő, immár klasszikus felvételei sorában felhangzik az 1994-ben bemutatott Forest Gump című filmben is. A dal német verzióját "Glaub, Glaub, Glaub" (Higgy! Higgy! Higgy!) címmel Marlene Dietrich vitte sikerre jellegzetes mélabús, bűgő hangú előadásában.

A Préd3,1-8 így hangzik: „¹Mindennek megvan az órája, és minden szándéknak a maga ideje az ég alatt: ²Van ideje a születésnek és a halálnak; ideje az ültetésnek és az ültetvény kiszedésének. ³Ideje az ölésnek és ideje a gyógyításnak; ideje a bontásnak és ideje az építésnek. ⁴Ideje a sírásnak és ideje a nevetésnek; ideje a jajgatásnak és ideje a táncnak. ⁵Ideje a kő eldobálásának, és ideje a kő összeszedésének; ideje az ölelkezésnek, és ideje az öleléstől való tartózkodásnak. ⁶Ideje a keresésnek, és ideje az elvesztésnek; ideje a megőrzésnek, és ideje az eldobásnak. ⁷Ideje az eltépésnek, és ideje a

megvarrásnak; ideje a hallgatásnak, és ideje a szólásnak. ⁸Ideje a szeretetnek, és ideje a gyűlöletnek; ideje a háborúnak, és ideje a békének.” Seeger annyit módosított a textuson, hogy a refrénként énekelt első sor felére és végére betette „turn, turn, turn”, a nyolcadik sor második felét pedig a „A time for peace, I swear it's not too late” (Ideje van a békének, esküszöm nem késő) szövegre cserélte.

Pete Seeger koncertjein dalait többnyire egyedül, saját magát egy szál tizenkéthúros gitárral vagy öthúros bendzsóval kísérve adta elő. Repertoárja a háborúellenes daloktól a klasszikus amerikai folk és country zenéig széles spektrumot ölel át.

1978-ban az év világszerte legnagyobb példányszámban eladott lemeze a „Rivers of Babylon” (Babilon folyói) volt, ami a 137.zsoltár elejének a Boney M. együttes általi feldolgozása. A 137.zsoltár így kezdődik: „¹Bábel folyói mentén ültünk és sírtunk: a Sionra emlékeztünk. ²Azon a földön a fűzfákra akasztottuk hárfáinkat. ³Mert dalt akartak hallani, akik elhurcoltak minket. Elnyomóink örömeinek követeltek: „Zengjetek nekünk dalt a Sionról!” ⁴De hogyan énekeljünk éneket az Úrról az idegenek földjén?” A zeneszerzők itt sem a dalt világsikerre vivők voltak, hanem egy jamaikai reggae zenekar, a The Melodians. Frank Fariah Boney M. alapító azonban módosított a jamaikaiak szövegén és hangszerelésén. Ha nem jön a Boney M., a Melodians-t meg se említettem volna, mert a Melodians szövege nem felel meg az általam felállított kritériumnak. Az még belefér, hogy a második sort elhagyták (a Boney M. is), ehhez a Melodians és a Boney M. hárfamentes hangszerelése elfogadható indok, de a reggae-banda az Úr helyett Alfa királyt énekel (a Boney M. nem). Az Alfa király egy sajátos vallási szekta, a rasztafari vallás központi figurája. A jamaikaiakat a helyi rendszer általi „fogság” ihlette, hogy a zsidók babiloni fogságáról daloljanak. Ha már a karibi szerzőket korholtam, van amiért dicsérhetem őket. Remek ötlet volt egy másik zsoltárnak, 19.-nek az utolsó sorát beemelni: „Teljék örömöd számnak szavaiban, s engedd, hogy szívem szándéka elérjen hozzád, Uram, menedékem, üdvözítőm!” (Let the words of our mouth and the meditations of our heart be acceptable in thy sight here tonight). De a jamaikaiak az utolsó három szó helyett hozzáteszik: „Oh, verai!” Ami, a rasztafari vallásban a második, eljövendő Messiás rövidített neve. Boney M.-ék helyette azt teszik hozzá, ami szintén nincs a zsoltárban: *here tonight* (Ma este itt). A zsoltárban-idézünk-egy-másik-zsoltárt ötletet Frank Fariah fejleszti tökélyre, náluk az említett sornál a férfi hanggal kiegészített női vokál két tagjának és a vokál harmadik, térben messzebb levő tagjának

felelgetése hangsúlyozza az időbeli távolságot, hiszen a Dávid királynak tartott 19.zsoltár legalább öt évszázaddal korábban keletkezett. A dalt indító vízcsobogás mellett dúdoló férfi hang részben emlékbresztő, részben folyózúgást idéző, hogy utána meginduljon az emlékezők örömenéje és tánca. A felvételük végén a refrén kétszeri ismétlésekor a sorok végén az egyik női szólam többek közt azzal felelget: „*énekeld a szeretet dalát*” és „*halld meg a nép kiáltását, szükségük van Istenre, legyen hatalma*”. A Melodians produkciójának hangulata komor, náluk az átkozott fogság van a fókuszban.

Az ír U2 együttes „40” című dala a 40.zsoltár 2-3 sorával kezdődik: „*²Bízam az Úrban, bizakodtam, s ő lehajolt hozzám és meghallgatta kiáltásomat. ³Kiszabadított a sírgödörből, ki az iszapból és mocsárból. Sziklára állította lábamat, és megszilárdította léptemet.*” E sorokat megtoldották, az „*Új dalt fogok énekelni, meddig fogok énekelni? Sokan látják és hallják új dalt fogok énekelni*” többszöri ismétlésével. A U2 Bono művésznevű, jótékonykodásáról is nevezetes frontemberét három pápa is fogadta audiencián. II.Szent János Pál 1999-ben, XVI.Benedek 2009-ben, Ferenc pápa 2014-ben. Az utóbbi alkalommal a U2 együttesből David Evans a Sixtus-kápolnában egy orvoskongresszus résztvevőinek adott koncertet a U2 és Leonard Cohen dalaiból.

A 23.zsoltárt tartják a világszerte legnépszerűbb zsoltárnak. Ennek szövege: „*¹(Dávid zsoltára.) Az Úr az én pásztorom, nem szenvedek hiányt, ²zöldellő réteken legeltet. A nyugalom vizéhez terel, ³és felüdíti lelkemet. Az igaz úton vezérel, nevéhez híven. ⁴Ha sötét völgyben járok is, nem félek a bajtól, hisz te velem vagy. Botod, pásztorbotod biztonságot ad. ⁵Számomra asztalt terítettél, ellenségeimnek szemeláttára. Fejemet megkentéd olajjal, s a poharam szülig töltötted. ⁶Kegyelmed és jóságod vezet életemnek minden napján, s az Úr házában lakhatom örök időken át.*”

Az angol Cliff Richard (1940–), aki olyan, sok évtizedes karriert ért el, hogy 1959-ben is, és 1988-ban is, egy-egy lemeze az Egyesült Királyságban az év legnagyobb példányban eladott lemeze lett, egy 1967-ben kiadott nagylemezére a 23.zsoltárt is felénekelte. Judith Durham (1943–2022), a hatvanas, hetvenes és nyolcvanas években legsikeresebb ausztrál együttes, a Seekers énekesnője pedig 1975-ben egy TV sorozat betéteként énekelte el ugyanezt a zsoltárt. Őt itt nem a Seekers kísérte, hanem férje egy zongorán. Mindkét felvételen a zsoltárnak a különböző keresztény felekezetek számára készült, könnyen énekelhető időmértékes, valamennyire rímes változata hangzik el, amit 1650-es Skót metrikus pszaltériumnak neveznek. Cliff Richard azonban kihagyta

az 5.sort, Judith Durham viszont még a sorok sorrendiségén is változtatott. Éneklé az 1.sort, a 2. sor egyharmadát, az 5. második felét, majd a 4.-t, és végül a 6.-t.

1973-ban Janet Mead (1937–2022) egy gyerekeket tanító énektanár ausztrál apáca „The Lord's Prayer” (Az Úr imája) című lemeze az ausztrál slágerlista 3. helyéig, 1974 áprilisában pedig éppen a nagyhét idején az amerikai Billboard lista 4. helyéig kúszott fel. Az angol nyelvterületen a Mi Atyánkot (Mt6,9–13) „Az Úr imája” néven ismerik. A siker azt is jelentette, hogy először jutott el Jézus Krisztus szava egy ilyen listára, illetve 10 év után ismét egy katolikus szerzetesnő dala volt a Billboard top10-es listáján. Akkor Jeanine Deckers (1933–1985) belga domonkosrendi apáca, aki Soeur Sourire (franciául Mosoly nővér) művészeven vált ismertté, ennél is nagyobb sikert aratott Dominique című szerzeményével, ami a Billboard lista legtetjén is megfordult. Világsiker volt, a <https://www.youtube.com/watch?v=yOSDmEDToto> linken 10 nyelven 17-féle változatban hallható, de magyarul nem, pedig van magyar változata.

A Mi Atyánk meglehetősen váratlanul a korábbinál nagyobb sikert aratott Cliff Richardnak „Millenniumi imádság” (The Millennium Prayer) címen, eredeti szándéka szerint jótékonyági célból kiadott lemezével 1999 novemberében. Angliában a lemez meg sem állt a slágerlista első helyéig. A kísérőzene az „Auld Lang Syne” címmel ismert skót népdal dallamán alapul. Ízlésem szerint egy imához nem passzol a az eredetileg keringőszerű, nosztalgikus dallam, ráadásul ezt indulószerűen adják elő.

Ha a Mi Atyánkot női előadásban, ahhoz illő zenei kísérettel szeretném hallgatni, akkor azt Judith Durham tolmácsolásában hallgatom meg, ahol egy zongora a kíséret, ha pedig férfi előadásában férfias kísérettel, akkor Varga Miklós és a Kormorán együttes előadásában, melynek zenéjét Koltay Gergely szerezte.

Minden bizonnyal a legtöbb szentírási szöveget éneklő rockzenekar a lengyel 2Tm2,3. Róluk külön írok.

A Kaláka együttes tagja, Gryllus Dániel 3 teljes CD zenei anyagával vállalkozott szentírási szöveg zenei kíséretére. Egyet az ószövetségi zsoltároknak szánt (Tizenöt zsoltár 1997), egyet a Jézus tanítását összefoglaló, Máté evangéliuma 5., 6. és 7. fejezetének (Hegyi beszéd 1995), egyet pedig Szent Pál apostol leveleinek (Pál apostol – Dalok Pál levelei szerint (1991)). A szentírási szövegek versbe szedése Sumonyi Zoltán költő munkája volt. A Ferenciek terén megnyílt Háló Klub első alkalmán, 2006 novemberében Gryllus Dániel adta elő Pál apostol

levelei című művét, melynek egyes részeit Jelenits István atya gondolatai vezettek be és fűztek össze.

Sillye Jenő zenésztársaival a rockos hangzású keresztény gitáros

PÁL APOSTOL
dalok Pál levelei szerint

Versek: SUMONYI ZOLTÁN
Zene: GRYLLUS DÁNIEL

Előadják:
GRYLLUS DÁNIEL
ének és citera
HALMOS BÉLA
brácsa
FERENCZI GYÖRGY
szájharmonika, hegedű
és a **RACKAJAM** együttes

Helyszínek:

2009. június 8. SZÉKELYUDVARHELY:	Szent-Miklós plébánia templom	19:00 óra
2009. június 9. CSÍKSZEREDA:	Segítő Mária Kollégium díszterme	19:00 óra
2009. június 10. KÉZDIVÁSÁRHELY:	Kanta utcai Szentháromság templom	19:00 óra
2009. június 11. SEPSISZENTGYÖRGY:	Krisztus Király plébánia templom	20:00 óra

Főszervező: HÁLÓ Egyesület

Hálózati:
Székelyudvarhelyi római katolikus plébánia
Segítő Mária Római Katolikus Gimnázium - Csíkszereda
Kanta utcai Szentháromság Plébánia - Kézdivásárhely
Bátori Erőly Plébánia - Sepsiszentgyörgy
Csíkszereda Polgármesteri Hivatala

Támogatók:
Csalóg Hotel - Csíkszereda
Sályonkői Pincse - Sepsiszentgyörgy

Média partnerek:
Csíki Hírlap
Híradó
Háromszék
Hírmondó
MÁRIA BÉLŐ

HÁLÓ Egyesület
Cím: 530150, Csíkszereda, Mérleg u. 4/1, Hargita megye
Tel.: +40-749-059459
www.erdelyihalo.ro

GRYLLUS

könnyűzene hazai megteremtője és fáradhatatlan művelője már több, mint fél évszázada. Körülbelül 400 dalnak, 11 oratóriumnak és misztériumjátéknak a szerzője, emellett vannak Juhász Gyula, Babits Mihály, Weöres Sándor, Wass Albert és Pákolitz István vers megzenesítései. Pál apostol Szeretet himnuszát (1Kor13,1-13) is feldolgozta. Nem véletlenül használom a feldolgozás kifejezést. A bevezetőben általam a szentírási szöveghűsége vonatkozó szabályra vonatkozóan nála tettem, nem véletlenül, a legnagyobb engedményt. Dalának szövege:

*Beszéljek bár százféle nyelven,
ismerjem bár a föld titkait,
ha szeretet nincs bennem
csak zengő húr vagyok, egy hangszeren.*

*Legyen bármilyen szép tehetségem,
végezzek bármilyen nagy tetteket,
Ha szeretet nincs bennem,
csak eltűnő színes léggömb, az életem*

*Tükrömbe nézve még fiatal az arcom,
de az idő majd rávési mély árkait.
Ha szeretet nincs bennem
mondd miért éltem én egy életen.*

*Még kisgyermek voltam mesékben hittem
de felnőttem én is és felnőtt hitem,
Ha szeretet nem marad bennem,
semmit sem érhet majd a hit nekem.*

*/Elmúlik minden a földön az égen,
de /nem múlik el a szeretet sohasem./*

A dalszövegben az evangéliumi szöveggel alig pár szó egyezik meg. A korintusi levél legszebben hangzó, legzeneibb sora adta vagy választási lehetőséget, a cimbalom pengését és az érc zengését a szöveg zengő húrrá egyesíti, és az énekes saját zenéjére alkalmazza. A páli egyes szám első személyben szólásból egyes szám első személyben történő éneklés és gitározás lesz. A második versszak utolsó sora egy csend nevű „zenei effekt”, az üresen zengést és pengést a léggömb hangtalansága helyettesíti. Kimaradnak a levél 13. fejezetének 3.-10. sorai, és látszólag a 13.sor is. Csak látszólag, mert bár hit szógyökű szóból három is van az utolsó teljes versszakban, a dal nem a hit, és nem a remény himnusza, hanem a szereteté.

A műfajnak, Jenő után indult újabb generációjából muszáj megemlítenem legalább egyiküknek, a Boanergész¹ együttes tagjának, Varga Attilának hasonló inspirációjú dalát, ahol a Szent Pál-i mondatokat Wellmann István igazította a zenéhez.

Dr. Nemeshegyi Péter (1923–2020), az egykor a Tokiói Sophia Egyetemen tanító jezsuita szerzetes, a Háló vezetőségét tanácsaival

1 Boanergész (görög) jelentése mennydörgés

segítő Bölcsék Körének tagja mondta egyszer: „az ifjúság körében divatos dalok némelyike teológiailag pontosabb, mint egyes népénekeké”.

Margitfalvy György

A 2Tm2,3 együttes

A lengyel 2Tm2,3 együttes neve Pál apostolnak Timóteushoz írt második levele 2.fejezetének 3.sorára utal: „Vállald velem együtt a nehézségeket, mint Krisztus Jézus hú katonája”. A 2Tm2,3 modern keresztény zenei indítatású csapatnak vallja magát, széles zenei spektruma a metál zenétől a világzenéig terjed, világi zenét is játszik, de emellett 18 zsoltárt dolgoztak fel, köztük van olyan is, amit nem lengyelül, hanem héberül vagy arámiul² énekelnek. Vannak felvételeik más ószövetségi könyvekből is, így Ozeás és a Prédikátorok könyvéből is.

Az együttes magyar rokoni kapcsolatokkal is bír. Énekesnőjük, a kárpátaljai származású, Lengyelországba férjhez ment, Angelika Korszyńska-Górny így beszél magyar felmenőiről a Waclaw Felczak Alapítvány honlapján: <https://kurier.plus/hu/node/890>

„Édesanyám – lánykori nevén Borbély Mária – színtiszta magyar családból származott, édesapám – Iwan Korszyński – oldaláról azonban vegyes volt a család. Édesapám mindkét nagymamája magyar volt, de Korszyński nagyapám lengyel, a másik – Stan – pedig román... Ukrán iskolába jártunk, a szünetekben és az utcán oroszul beszélgettünk, otthon pedig magyarul. Nem volt zavar a fejünkben, ez természetes volt. Ma a hétköznapiakban lengyelül beszélek, de magyarul gondolkodom. Istennel magyarul beszélgetek, de az imákat az ógyházi szláv nyelven mondom, úgy ahogy édesapánk tanította.”

A 2Tm2,3-nek tagja az elsősorban népi fafúvós hangszereken játszó Jozsko Broda, akinek emellett saját népzenei együttese is van. A varsói Carta Blanca kiadónál 2010-ben megjelent Ucho na świat (A világra nyitott fül) című interjúkat tartalmazó kötet tartalmaz egy Jozsko Brodával készült interjút (241.oldal). Ebben mesél arról, hogy első lemezét az általa nagyon szeretett és tisztelt magyar nagybátyjának ajánlotta. Amikor kilencéves korában nagybátyja elhozta magyarországi látogatásra, a tőle kapott minden forintot, attól félve, hogy engedve a csábításnak esetleg majd fagyira költ, már az első nap elköltötte

2 Jelenlegi ismereteink szerint Jézus arámi nyelven beszélt.

lemezekre, mert „a kapott pénzt arra költheti, amire akarja”. A nagybáty rögtön pótolta azt elköltött forintokat, de a kis Joszko még abból is lemezt vett. Így emlékezik erre: *„Hallgattam zenészeket is, az egzotikus magyar nyelvet, elragadtatással figyeltem a magyar kultúrát.”* Elmondta a riporternek, hogy Berecz András lemezén Fehér László balladáját egyfolytában három hónapig hallgatta. *„A következő lemez, ami nem akart lejönni a lemezzátszóról, Miles Davis Kind of Blue-ja volt.”*

Angelika Korszyńska-Górny, valamint Joszko Broda családjával kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy az előbbinek 6, az utóbbinak 11 gyereke (9 fiú és 2 két lány) van. Angelika férje Grzegorz Górny író, Magyarországról és Kárpátaljáról is gyakran író újságíró. A Tarsoly 2019. novemberi számában mutattuk be *„A titok tanúi / Album a fennmaradt krisztusi ereklyékről”* című könyvét.

Margitfalvy György

